

MUUTOSTA MUOVAAMASSA

TULEVAISUUDEN KOULU JA OPETTAJANKOULUTUS

---

eNorssi 25v-juhlaseminaari, Jyväskylä
15.4.2025

“Paras tapa ennustaa tulevaisuutta on luoda se”

- Abraham Lincoln, Yhdysvaltain presidentti

ESITTELY

Lauri Häggman

- ▶ Luokanopettaja, kouluttaja ja valmentaja
  - ▶ Kokemusta opettajana 14 vuoden ajalta: Helsinki, Vantaa, Jyväskylä, Porvoo ja Kuusamo
- ▶ Erityiskiinnostuksena:
  - ▶ Kasvatusfilosofia
  - ▶ Viisaus
  - ▶ Tietoisuustaidot
  - ▶ Flow

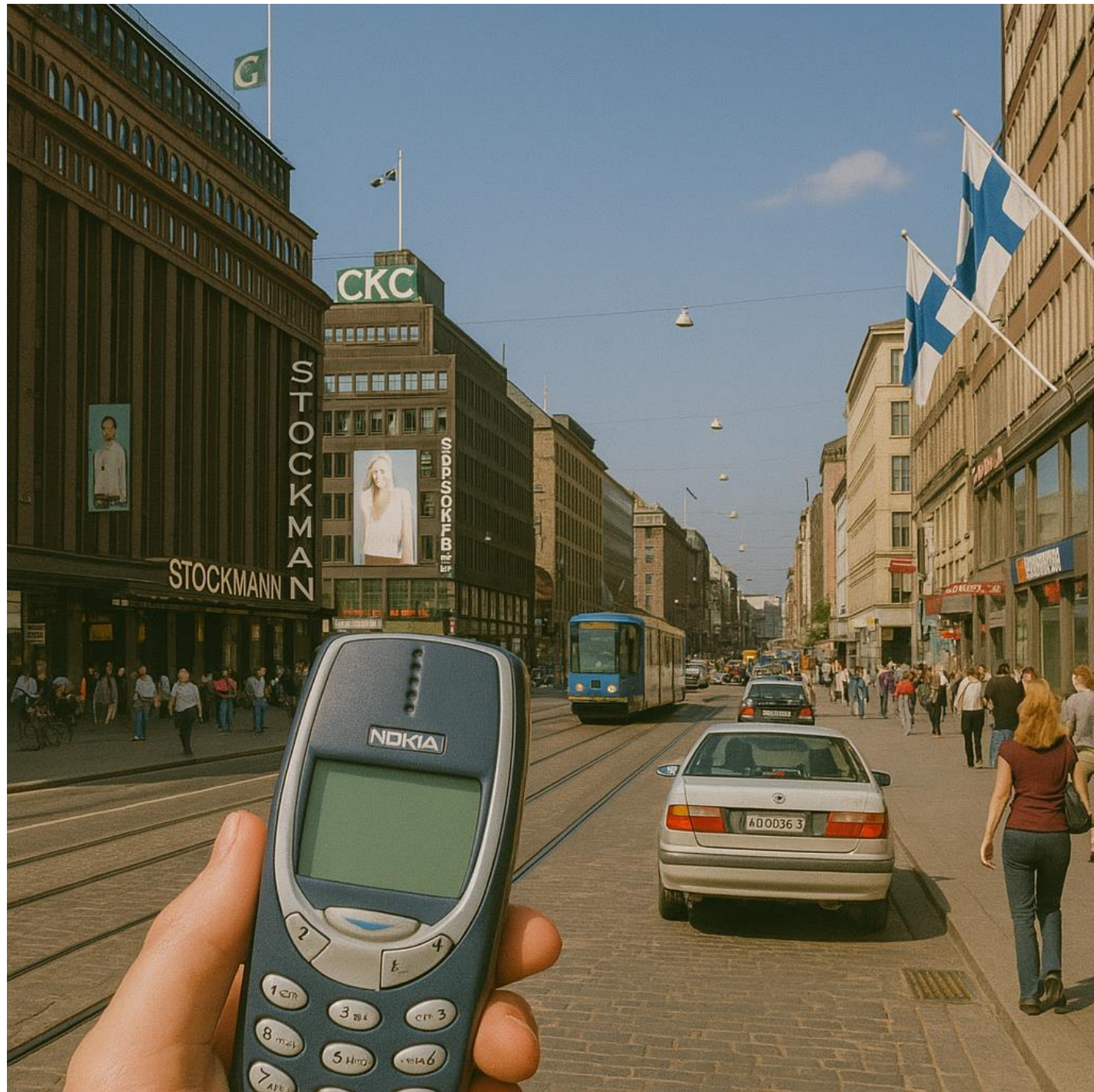
KOULUTUKSEN PERUSTEHTÄVÄ

Perusopetus tukee oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Millaiseksi maailma on muuttumassa?

Mitkä ovat tarpeellisia tietoja ja taitoja epävarmassa ja jatkuvasti muuttuvassa maailmassa?

TULEVAISUUDEN MEGATRENDIT

Megatrendi:

Maailmanlaajuisesti tapahtuva kehityssuunta, jolla on merkittäviä ja pitkäaikaisia vaikutuksia yhteiskunnassa.

Viisi megatrendiä:

1. Teknologinen murros
2. Luonnon kantavuuden ja kestävyyskriisi
3. Yhteiskuntarakenteiden muutokset ja polarisaatio
4. Talouden perustan ja työelämän murros
5. Hyvinvoinnin haasteiden kasvu

MEGATRENDI 1: TEKNOLOGINEN MURROS

- ▶ Tekoälyteknologia, koneoppiminen, virtuaalitodellisuus ja automaatio tulevat muuttamaan radikaalisti sitä miten elämme, opimme, vuorovaikutamme ja teemme töitä.
- ▶ Ei pelkkä tekninen ilmiö, vaan kulttuurinen ja inhimillinen murros.

▶ **Vaikutukset koulumaailmassa:**

- ▶ Oppimisen painopisteet, tavat ja arviointi muuttuvat merkittävästi
- ▶ Oppimisympäristöt muuttuvat entistä digitaalisemmiksi
- ▶ Digitutoreiden yleistyessä opettajan rooli siirtyy entistä enemmän oppimisen fasilitaattoriksi ja eettis-filosofiseksi ohjaajaksi

Miten koulu voi toimia teknologisen sivistyksen suunnannäyttäjänä?

MEGATRENDI 2: LUONNON KANTOKYVYN JA KESTÄVYYDEN

KRIISI

- Ilmastonmuutos ja ekologiset kriisit ravistelevat yhteiskuntien elinympäristöjä, taloutta, tuotantoketjuja ja aiheuttavat merkittäviä muuttoaaltoja

Vaikutukset koulumaailmassa:

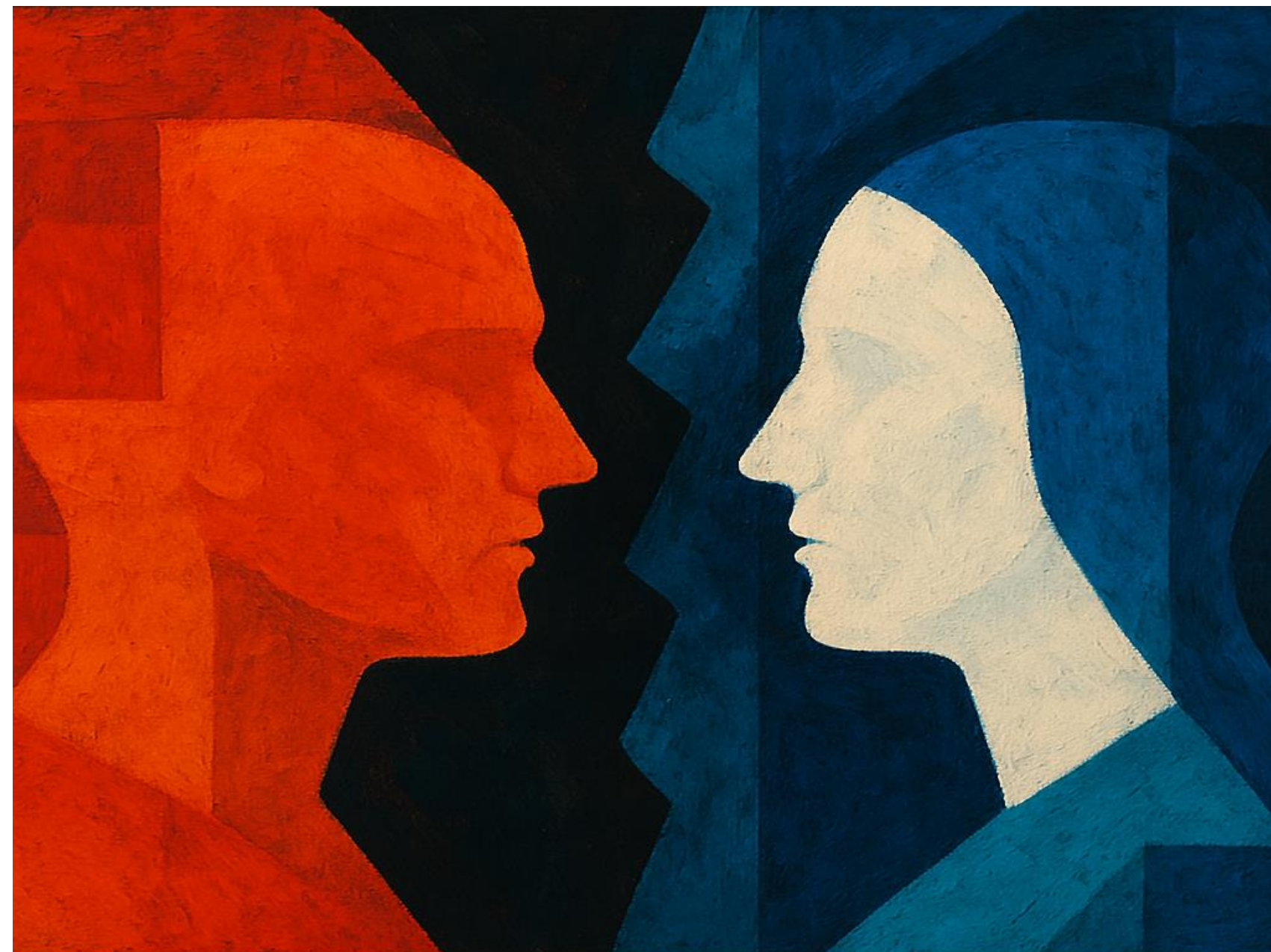
- Ilmastoahdistus ja syvemmät eksistentiaaliset pelot lisääntyvät
- Vaikeasti ennakoitavat resurssihaasteet esim. ruokaketjuissa ja oppimateriaaleissa yleistyvät koulussa
- Ilmastopakolaisuus ja sen myötä maahanmuutto lisääntyy

Miten koulu voi vahvistaa toivoa, vastuuta ja toimijuutta?

MEGATRENDI 3: YHTEISKUNTARAKENTEIDEN MUUTOS JA

POLARISAATIO

- Polarisaatio kasvaa alueellisissa, taloudellisissa, terveydellisissä eroissa sekä näkemyksissä arvojen, asenteiden ja maailmankatsomusten välillä.
- Yhteiskunnallisten instituutioiden toimintakyky heikkenee ja demokratia kriisiytyy

➤ Vaikutukset koulumaailmassa:

- Resurssit ja osaaminen jakautuvat epätasaisesti
- Kulttuuriset jännitteet eskaloituvat
- Luottamus ja arvostus peruskoulutusta kohtaan joutuu koetukselle ja näkemyserot koulutuksen suunnasta kasvavat
- Koulun merkitys yhteiskunnallisena eheyttäjänä ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoajana korostuu

Miten koulu voi rakentaa yhteisöllisyyttä?

MEGATRENDI 4: TALOUDEN PERUSTAN JA TYÖELÄMÄN

MURROS Talouden ja työelämän epävakaus kasvaa

- ▶ Liiketoimintamallit muuttuvat merkittävästi
- ▶ Työelämä muuttuu pirstaleisemmaksi ja yrittäjämäisemmäksi

▶ Vaikutukset koulumaailmassa:

- ▶ Työelämän epävarmuus haastaa koulun valmistelutehtävää
- ▶ Koulutuksen sisällöt muuttuvat entistä laaja-alaisemmiksi
- ▶ Itsetuntemuksen, innovatiivisuuden yrittäjyyskasvatuksen ja muutoskyvykkyyden merkitys korostuu

Miten koulu voi tarjota valmiudet muuttuvassa työelämässä navigoimiseen?

MEGATRENDI 5: HYVINVOINNIN HAASTEIDEN KASVU

- Syntyvyyden lasku, väestön ikääntyminen
- Mielen terveyden häiriöt, uupumus, merkityksettömyys ja yksinäisyys kasvavat
- Elämänrytmi, suorituspaineeet, jatkuva digitaalinen ärsyketulva ja epävarma tulevaisuus kuormittavat ihmisiä psyykkisesti ja sosiaalisesti.

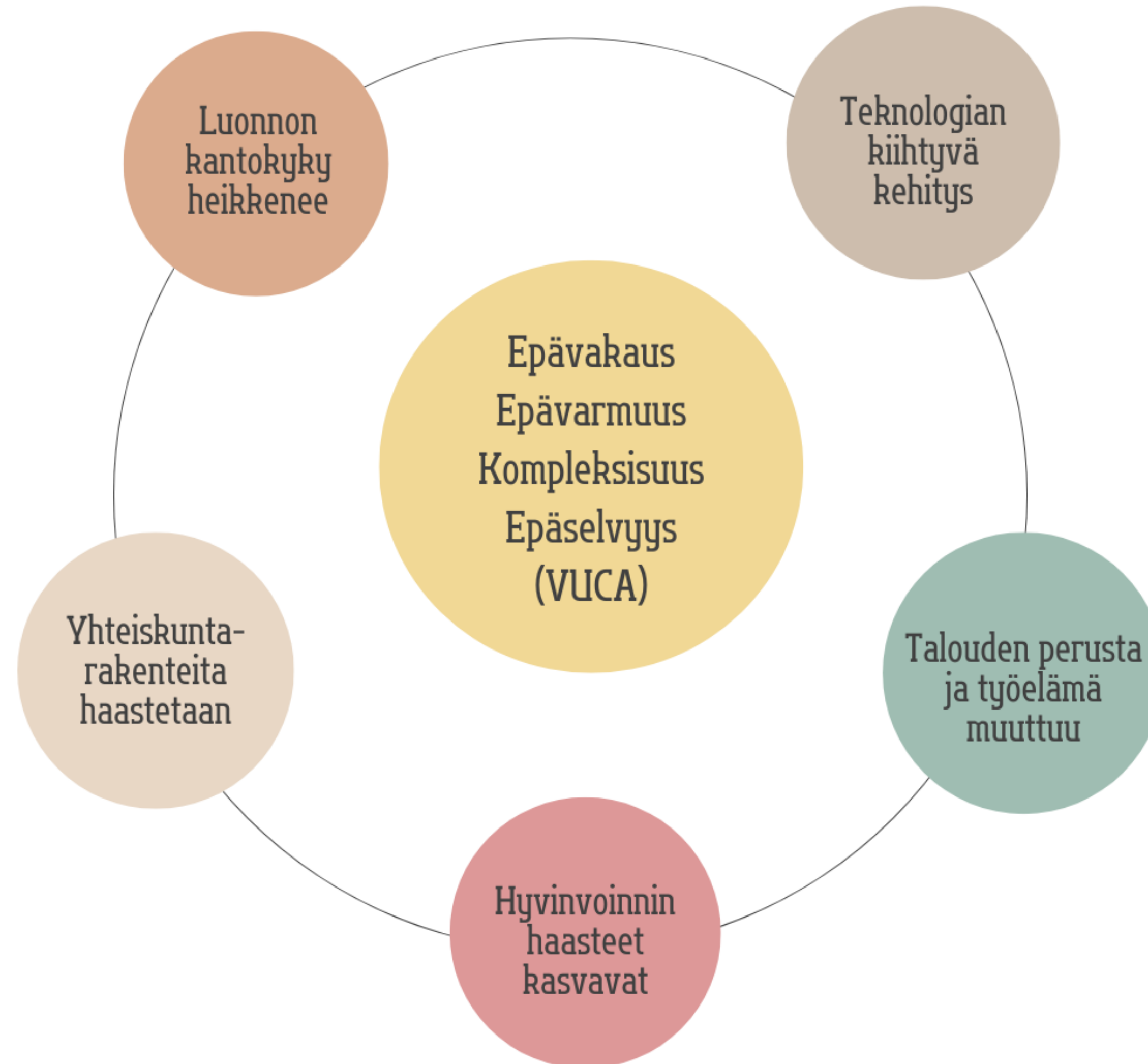

- Vaikutukset koulumaailmassa:
  - Oppilaiden mielen terveysongelmat näkyvät mm. koulupoissaoloina, keskittymisen haasteina, motivaation puutteena ja käytöshäiriöinä
  - Opettajien jaksaminen muuttuu entistä haastavammaksi
  - Pienenevät ikäluokat

Miten koulu voi rakentaa vahvan pohjan hyvinvoinnille yksilön ja yhteisön tasolla?

MIKÄ MEGATRENDEJÄ YHDISTÄÄ: VUCA

VUCA-MAAILMA

- VUCA-malli tiivistää keskeiset piirteet nykyisestä ja tulevasta maailmasta
  - **Volatility (Epävakaas):**
Muutosten intensiteetti ja ajankohta ovat arvaamattomia
  - **Uncertainty (Epävarmuus):**
Tietoa ei ole riittävästi siitä mitä tapahtuu ja mitä siitä seuraa
  - **Complexity (Kompleksisuus):** Monimutkaiset ja keskinäisriippuvaiset syy-seuraus -suhteet haastavat ilmiöiden ymmärrystä ja hallintaa
  - **Ambiguity (Epäselvyys):**
Tieto on monitulkintaista, ristiriitaista tai epäselvää
- VUCA ilmenee sekä systeemisellä että kokemuksellisella tasolla.
- Auttaa koulua tunnistamaan, hyväksymään ja orientoitumaan uudenlaiseen maailmaan.

OLEMMEKO

KORONAPANDEMIAN KÄYTÄNNÖN ESIMERKINÄ VUCA:STA

- ▶ 18.3.2020 kaikki Suomen peruskoulut ja oppilaitokset määrättiin suljettaviksi koronaviruspandemian vuoksi ja opiskelijat siirrettiin etäopetukseen.
- ▶ Pandemia heitti koulun keskelle VUCA-maailmaa – ja paljasti samalla etteivät megatrendit ole enää tulevaisuutta, vaan tätä hetkeä.

Heikkilä, M., & Mankki, V. (2023). *Luokanopettajien toimijuus koronapandemian aikana: Armollisuutta, olennaisuutta ja epävarmuutta*. *Kasvatus*, 54(2), 118–129.

Ahtiainen, R., Eisenschmidt, E., Heikonen, L., & Meristo, M. (2022). *Leading schools during the COVID-19 school closures in Estonia and Finland*.

Vainikainen, M.-P., Lintuvuori, M., Mergianian, C., Hotulainen, R., & Arja, R. (Toimittajat) (2024). *Koronapandemia peruskoulussa: koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi koulu yhteisöissä 2020–2022*.

KORONAPANDEMIA KÄYTÄNNÖN ESIMERKKINÄ VUCA:STA

Komponentti	Esimerkki koulussa
Volatility (Epävakaus)	Nopeat siirtymät etäopetuksen ja lähiopetuksen välillä
Uncertainty (Epävarmuus)	Poikkeusolojen kestoja, pandemian kestoja ja pidempiaikaisia vaikutuksia ei voitu ennustaa
Complexity (Kompleksisuus)	Opetuksen tavoitteet, etäopetuksen realiteetit ja ihmisten vaihtelevat kyvykkyudet sopeutua poikkeustilaan loivat vaikeasti hallittavan kokonaisuuden
Ambiguity (Epäselvyys)	Viestintä, käytännöt ja roolit olivat epäselviä, tiedon luotettavuutta vaikeaa arvioida, mitä priorisoidaan

MITEN PANDEMIASTA SELVITTIIN?: TAITAVA JOHTAMINEN JA YHTEISÖLLISYYS

**Tunneälykäs,
empaattinen ja toivoa
viestivä johtaminen**

Vahvasti koulu yhteisön psykologista turvallisuutta, lisäsi opettajien toimijuuden kokemusta ja auttoi ylläpitämään henkistä kantokykyä.

Pedagoginen johtajuus

Mahdollisti nopean etäopetus käytäntöjen kehittämisen, mikä selkeytti rooleja ja helpotti opettajien siirtymää

**Yhteisökulttuuri ja
toimivat tiimit**

Kouluilla, joissa oli vahva yhteisökulttuuri ja toimivat tiimit ratkoivat haasteita tehokkaammin ja loivat henkisesti tukevan ilmapiirin

**Aiempi panostus
teknologisiin valmiuksiin**

Koulut, joissa oli jo panostettu teknologisiin valmiuksiin laitteiston ja koulutuksen osalta, selvisivät parhaiten digiloikasta

MITEN PANDEMIASTA SELVITTIIN?: DIGIOSAAMINEN JA PEDAGOGINEN AMMATTITAITO

Pedagoginen ammattitaito, kokeiluhalukkuus ja reflektiivisyys

Mahdollisesti nopean sopeutumisen etäopetukseen ja sen kehittämisen vaiheittain. Tukivat opettajien kykyä testata ja säätää ratkaisuja tilanteen mukaan.

Hyvä digiosaaminen ja halu kehittää sitä

Ennakolta hyvä digiosaaminen helpotti uusien alustojen käyttöönottoa. Tätäkin merkityksellisempää oli halukkuus kehittää omaa osaamista.

MITEN PANDEMIASTA SELVITTIIN?: ITSENSÄ JOHTAMINEN JA INHIMILLINEN OTE

Empatia ja vahvat vuorovaikutustaidot

Rakensivat oppilaiden kanssa luottamusta, joka lisäsi turvallisuutta ja mahdollisti oppimisen jatkumisen vaikeissa olosuhteissa.

Itsemyötätunto ja hyvinvointitaidot

Opettajan jaksaminen ja läsnäolo edellyttivät itsemyötätuntoa, palautumista ja stressinhallintaa – edellytys oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiselle.

PANDEMIAN OPIT POHJANA TULEVALLE

- ▶ Pandemiasta voitiin oppia, että panostamalla...
  - ▶ Selkeään, empaattiseen ja inspiroivaan johtamiseen
  - ▶ Pedagogisen ammattitaidon joustavuuteen
  - ▶ Teknologiseen sivistykseen
  - ▶ Yhteisöllisyyteen, kokeilukulttuuriin ja toimivaan tiimityöhön
  - ▶ Hyvinvointi- ja vuorovaikutustaitoihin
- ▶ ... tarjotaan vastalääkkeitä VUCA:lle
  - ▶ Epävakauteen: **Resilienssiä**
  - ▶ Epävarmuuteen: **Tietoa ja suuntaa**
  - ▶ Kompleksisuuteen: **Ketteryyttä ja kokonaiskuvan hahmottamista**
  - ▶ Epäselvyyteen: **Selkeyttä**

TULEVAISUUDEN KOULUN SUUNTA

- ▶ Megatrendien ja VUCA:n tuomien muutosten keskellä, **ihmisyyden merkitys ei katoa** vaan siirtyy syvemmälle sen juureen
- ▶ Koulun on siirrettävä painopistettä tiedollisista sisällöistä ja ulkoisen maailman hallitsemisesta **ihmisenä kasvun** sekä siihen liittyvien **perustaitojen ja -kysymysten** äärelle:

Keitä me olemme?

Mikä on tärkeää?

Miten elää hyvää elämää?

Miten elää yhdessä kestäväällä tavalla?

Tulevaisuustaidot

Oppimispolut

Ketterä kehittäminen

Oppimisympäristöt

Teknologiset valmiudet

Pedagogiikka

Yhteys ympäröivään
yhteiskuntaan

Didaktiikka

Johtajuus

Ihmisenä kasvu
Yhteisöllisyys ja yhteistyö
Arvot ja identiteetti

Kirkas kasvatustilafilosofia
Kokonaisvaltainen hyvinvointi
Inhimilliset perustaidot

MIHIN KIINNITTÄÄ HUOMIOTA OPETTAJANKOULUTUKSESSA?

- **Ryhmänohjaustaidot**
  - Miten hallita VUCA:a luokkahuoneessa?
- **Tietoisuustaitojen opettaminen**
  - Perusteellisempaa ymmärrystä kehomielen toiminnasta, säätelystä ja kehittämisestä
- **Inspiraation herättäminen**
  - Koulutuksen tulisi olla kokemuksellisesti rikastava, energisoiva, toivoa herättävä ja identiteettiä vahvistava matka.

